

NATIONALMUSEETS
NATURVIDENSKABELIGE UNDERSØGELSER

**Dendrokronologisk datering og
proveniensbestemmelse af huset
Christianshåb, bygningsnummer
B-4, i Qasigiannguit, Grønland.**

af

Thomas Bartholin

QASIGIANNGUIT, GRØNLAND

Qasigiannuguit Katersugaasiviat. (Christianshåb lokalmuseum).
Indsendt af Jens Fog Jensen.

Undersøgt af Thomas Bartholin. NNU j.nr. A7788.

Tømmerhus, B-4, kaldet "Christianshåb".

Datering.

Tretten prøver af *Pinus sp.*, fyr, her nummereret 0071001-13, er undersøgt. Syv prøver er dateret. Årringskurverne fra de syv daterede prøver krydsdaterer og kan sammenregnes til en middelkurve (0071M001) på 192 år, som dækker perioden 1540-1731 e.Kr. Der er ikke med sikkerhed konstateret bark på nogle af disse prøver. Den yderste, bevarede årring i de daterede prøver er dannet i 1688, 1700, 1711, 1717, 1719, 1731 og 1731. Der er intet, der tyder på, at prøverne ikke skulle kunne være fældet på samme tidspunkt, heller ikke for de udaterede prøvers vedkommende.

På det foreliggende grundlag må det konstateres, at fældningstidspunktet for træerne, som prøverne stammer fra, sandsynligvis, tidligst er vinterhalvåret 1731-32.

Da prøverne imidlertid er originaltømmer fra huset, som er opført i foråret 1734, kan fældningstidspunktet ikke være meget senere, ligesom spekulationer om genanvendt tømmer også må opgives.

Det kan desuden bekræftes, at indsenders prøve 2 og 7 (0071002 og 0071006) er udtaget i samme tømmerstok: 3. stok nede fra i nordvestvæg. Det kan være en tilfældighed, at tilvæksten i prøve 1 (0071001, 2. udfyldningsstok nedefra i udfyldt port i nordvestvæg) er så lig tilvæksten i prøve 2/7, at denne stok teoretisk set også kan komme fra samme træ.

Det kan konstateres, at indsenders prøve 8 (0071007, 2. stok nede fra i sydvestvæg) kan komme fra samme træ, som prøve 13 (0071011, 2. stok nede fra i sydøstvæg, til venstre om dør set inde fra).

Desuden kan indsenders prøve 16 og 17 (0071012-13), begge gulvbjælker, komme fra et og samme træ, som dog ikke kan dateres.

Dendro-Proveniens.

Allerede ved tildannelsen af dendroprøvernes målebaner, kunne der konstateres en hårdhed i træet, som næppe forekommer i den nordlige del af Skandinavien, men som er velkendt på Gotland, i det sydøstlige Småland og i Polen. Preliminært krydsdaterede enkelte årringskurver med en middelkurve opbygget på prøver fra klokkehuset fra Altenkirchen på Rygen (NNU rapport 1995.5).

De herved daterede prøver er sammenregnet til en middelkurve. Når denne kurve sammenlignes med andre dendrokronologiske grundkurver, opnås den største dendrokronologiske lighed, udtrykt ved en statistisk parameter, kaldet t-værdien, mod ovennævnte kurve fra Altenkirchen (som også er opbygget af importerede prøver), mod grundkurver fra Polen og Gotland, og mod en middelkurve opbygget af alt dateret fyrretræ fra B&W-grunden i København (NNU rapporterne 1997:1:5:18:19). Der ses svage ligheder med grundkurver for fyrretræ fra den svenske østkyst og fra Åland, men næppe nogen med grundkurven fra Uppland. Se nedenstående tabel. Med Norge og den øvrige del af Sverige er der slet ikke nogen ligheder i tilvæksten at spore, udtrykt som t-værdier. Det kan derfor konstateres, at tømmeret i B-4 sandsynligvis har sin oprindelse fra landene omkring den sydøstlige Østersø. Tømmer fra dette område, med den førnævnte hårhed, er det særlig vigtigt at tilhugge som hustømmer, så hurtigt som muligt, mens det endnu er nogenlunde ferskt og fugtigt og dermed lettere at bearbejde. Transporttiden taget i betragtning, kan dette antagelig tidligst være sket sommeren 1732. På det tidspunkt kan huset måske være tiltænkt en anden funktion end den det endelig fik. Eventuelle konstruktionændringer i forbindelse hermed kan måske tolkes som genanvendelse. Daterbarheden af de relativt få analyserede prøver tyder desuden på, at tømmeret er taget fra en og samme last, der er hentet på et sted, hvor der ikke er sket sammenblanding af tømmer fra flere forskellige lokaliteter.

Tabel over t-værdier. B-4 mod div Baltiske fyrretræskronologier	B-4 0071M001
Altenkirchen, Rygen	6,31
B&W-grunden, København	5,84
Polen	5,56
Gotland	5,03
Östergötland	3,85
Åland	3,76
Uppland	-

Katalog over prøver:

0071001

Nr 1, stokværk. 2. stok nede fra i udfyldt port i nordvestvæg.
149 år. 1540-1688 e.Kr.

Eventuel fra samme træ som 0071002 og 0071006. Fældet efter 1688 e.Kr.

0071002

Nr 2, stokværk, 3. stok nede fra i nordvestvæg.
164 år. 1568-1731 e.Kr.

Fra samme træ som 0071006. Fældet vinteren 1731-32 e.Kr., eller senere.

0071003

Nr 3, stokværk. 6. stok nede fra i udfyldt port i nordvestvæg.
114 år. Ikke dateret.

0071004

Nr 4, stokværk. 4. stok nede fra i udfyldt port i nordvestvæg.
103 år. 1609-1711 e.Kr. Fældet efter 1711 e.Kr.

0071005

Nr 6, stokværk, nederste stok i nordvestvæg.
98 år. Ikke dateret.

0071006

Nr 7, stokværk, 3. stok nede fra i nordvestvæg.
149 år. 1552-1700 e.Kr.

Fra samme træ som 0071002.

0071007

Nr 8, stokværk, 2. stok nede fra i sydvestvæg.
131år, 1587-1717 e.Kr.

Fra samme træ som 0071011.

0071008

Nr 10, stokværk, nederste stok i sydøstvæg, til højre for dør,
set inde fra.

58 år. Ikke dateret.

0071009

Nr 11, stokværk, 2. stok nede fra i sydøstvæg, til højre for
dør, set inde fra.

184 + 1 år, 1547-1731 e.Kr. Fældet vinteren 1731-32 e.Kr.,
eller senere.

0071010

Nr 12, stokværk, nederste stok i sydøstvæg, til venstre for dør, set inde fra.

92 år. Ikke dateret. Det kan ikke afgøres om prøve 0071008 og 0071010 kommer fra samme træ.

0071011

Nr 13, stokværk, 2. stok nede fra i sydøstvæg, til venstre for dør, set inde fra.

134 år, 1586-1719 e.Kr. Fældet efter 1719 e.Kr.
Fra samme træ som 0071007.

0071012

Nr 16, gulvbjælke.

74 år. Kan ikke dateres. Fra samme træ, som 0071013.

0071013

Nr 17, gulvbjælke.

67 år. Kan ikke dateres. Fra samme træ, som 0071012.

Publicering:

Resultatet kan frit anvendes, hvis der henvises til nærværende rapport.

Med mindre andet aftales forventes resultatet offentliggjort i oversigten over dendrokronologiske dateringsundersøgelser, som udarbejdes af NNU.

Nationalmuseets Naturvidenskabelige Undersøgelser Dendrokronologisk Laboratorium MÅLE- OG DATERINGSSKEMA		Lokalitet :Qasigiannquit (Christianshåb) Grønland.					j.nr.: A7788	
		Emne: Hus, B-4					Træart: Pinus sp. Fyr	
Prøvebetegnelse NNU	Inds.	Antal radier	Antal årringe	Marv	Bark	Synkron position	Fældningstids- punkt	Kommentar
0071001	1	1	149	nej	nej	1540-1688	efter 1688	evt ST som 71002 + 6
0071002	2	1	164	nej	nej?	1568-1731	vinter 1731-32, eller senere	ST 0071006
0071003	3	2	114	nej	nej	ej dateret		
0071004	4	2	103	nej	nej	1609-1711	efter 1711	
0071005	6	1	98	nej	nej			
0071006	7	1	149	nej	nej	1552-1700	se 0071002	ST 0071002
0071007	8	2	131	nej	nej	1587-1717	se 0071011	ST 0071011
0071008	10	1	58	nej	nej	ej dateret		
0071009	11	1	184 + 1	nej	nej?	1547-1731	vinter 1731-32, eller senere	
0071010	12	2	92	ja	nej	ej dateret		
0071011	13	1	134	nej	nej	1586-1719	efter 1719	ST 0071007
0071012	16	2	74	ja	nej	ej dateret		ST 0071013
0071013	17	2	67	ja	nej	ej dateret		ST 0071012

ST = samme træ

Udarbejdet af: Thomas Bartholin, 11. januar 2000